

ставити перед законодавством та судовою системою ще одне завдання. Варто також здійснити оцінку втрат завданих видам, що охороняються та видам занесеним до Червоної книги України.

Після Першої світової війни у Німецькій філософській думці Ясперса та Хайдеггера, та після Другої світової війни у Французькій думці Сартра та Камю особливо бурхливого розвитку набула філософія екзистенціалізму, котра на такому важкому етапі існування людей, та їхньому балансуванні між життям та смертю перевернула погляди значної частини інтелігенції на існування та сенсу життя. Так на основі війни в Україні варто, хоча б в національній науковій думці, до поглядів на існування людини додати ще орієнтири існування навколо людини, її оточення та середовища комфортного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ключові наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого – 31 березня 2022 року URL: https://mepr.gov.ua/news/39097.html?fbclid=IwAR2bQPNfnB9i9CM5pEwT_OlMIkFSabQYCq7-QwdAdn5Uhjlav_r67b3JZD8 (дата звернення: 25.04.2022).
2. Національна академія аграрних наук Біосферний заповідник «Асканія-Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна URL: <https://askania-nova-zapovidnik.gov.ua> (дата звернення: 27.04.2022).
3. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення: 30.04.2022).
4. Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України : наказ Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 р. № 278. Дата оновлення: 04.04.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text> (дата звернення: 01.05.2022).

Олександр ЧОРНИЙ

магістрант,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

Тернопіль, Україна

olexander.chorny@gmail.com

ЛЮДВІГ ВІТГЕНШТАЙН ТА ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОВОРОТ У ФІЛОСОФІЇ: ГЕНЕЗА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Постать Людвіга Вітгенштайна постає однією з відокремлених від традицій та вагомих тенденцій для загального розвитку філософії. Фактично, саме з цим мислителем ми можемо пов'язувати поняття трансформації проблемного поля філософії ХХ ст., а саме поворот до

лінгвістичної проблематики. І хоча власне лінгвістична філософія – це радше характеристика філософії так званого «пізнього» Вітгенштайна, на прикладі інтелектуальної еволюції до цього етапу ми можемо відслідкувати процес генези нового філософського напрямку. Надалі ми спробуємо коротко окреслити процес вказаного переходу.

«Ранній» Вітгенштайн, або ж іншими словами початок його досліджень, насамперед асоціюється із «Логіко-філософським трактатом», написаним 1921 року. Особливістю цього трактату є те, що його текст можна назвати «відокремленим» від живої мови, адже він намагається окреслити умови реалізації ідеальної системи з логічної точки зору мови. А це стане передумовою дослідження так званої «буденної мови». Для розуміння мислення Вітгенштайна нам варто звернутися до базового каркасу, що виступає наслідком публікації «ЛФТ». Це сім тез, викладених на початку «Трактату». Під впливом таких мислителів-логіків, як Фреге та Рассел, Вітгенштайн будує взаємозв'язану систему, у котрій вимальовується ланцюжок ідеї розвитку формування знання через мову шляхом схеми: «світ-факт-образ-думка-речення-мова-знання», на котру накладається обмеження: «Про те, про що не можна сказати, потрібно мовчати» [1, с. 56].

Проте побудова такого роду «замкнутої системи» згодом стала критикуватися самим Вітгенштайном. Як зазначають дослідники, після повернення до Кембриджу 1929 року філософ «...критикує свої власні ранні роботи та звертає увагу на те, як мова функціонує у буденному житті» [5, с. 126]. У тому ж 1929 році філософ пише «Кілька зауважень про логічну форму», статтю в котрій зосереджує увагу на взаємопов'язаності інтерпретації та відтворення логічного змісту. Зокрема, він акцентує на ймовірності введення правил проектування, як форми логічного вираження фактично відмінних речей та зосереджується на а) конвенційній залежності правил та явища, а також б) незворотності процесу проектування [4 с. 164]. Водночас у межах буденної мови (або ж природної мови) почасти логічні формули, попри неусвідомлене обумовлення правил, стикаються із парадоксальністю в межах побудови таблиць істинності.

На основі даних зауважень, Вітгенштайн приходять до розуміння поняття «мовної гри» як ключового елементу буденної мови. Мовна гра постає процесом засвоєння та усвідомлення певних правил, котрі безпосередньо пов'язують мову та дію й носять радше соціально-практичний, аніж формально-логічний характер. Зокрема це пов'язано з тим, що у ключовій для «пізнього» Вітгенштайна праці «Філософські

дослідження», серед низки впливових філософів, що не є логіками, цитується Вільям Джеймс, котрий також розвивав в межах прагматизму ідею пов'язаності цілі, мови та дії у контексті прагматичної істини. Вітгенштайн у свою чергу намагається схожий мисленнєвий конструкт формалізувати для запровадження певної логічної аргументації. Таким чином фактично весь корпус тексту «Філософських досліджень» постає спробою осмислити буденну мову та знайти ключ до розуміння її функціонування.

Проте мета, описана вище, не була досягнута й «Філософські дослідження» постають радше джерелом нових проблем та питань, що актуальні й до сьогодні. Саме на основі цього тексту, а також на трансформації поля діяльності логіки після Вітгенштайна та спробі дослідити лінгвістичний аспект людського мислення і взаємодії, відбувається формування низки нових течій у філософії ХХ-ХХІ ст. Зокрема важливим для нас є підкреслення того, що традиція Вітгенштайнових «мовних ігор» та досліджень, пов'язаних із ними розвинулась у аналітичну філософію. Ця галузь сучасних філософських досліджень намагається розв'язати проблему співвідношення мови та дійсності, а також залучити дослідження свідомості у окреслене проблематичне поле.

Таким чином ми можемо простежити, як дослідження Людвіга Вітгенштайна наштовхнули його, а опісля й вагому частину західної філософії на проблему лінгвістичної обумовленості знання, що в свою чергу засвідчило певну фіналізацію переходу філософії від виміру онтології до гносеологічних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Wittgenstein Ludwig. Tractatus Logico-Philosophicus. Centenary Edition, Anthem Press, London: 2021
2. Wittgenstein Ludwig. Philosophical Investigations, Blackwell Publishing Ltd, Singapore: 2009
3. Wittgenstein Ludwig. The Collected Works of Ludwig Wittgenstein, Oxford: Basil Blackwell, 1979
4. Wittgenstein Ludwig. Some Remarks on Logical Form [Електронне джерело. URL: <https://academic.oup.com/aristoteliansupp/article/9/1/162/1779966>]
5. Sluga Hans, Stern David G. The Cambridge Companion to Wittgenstein. Second Edition, Cambridge University Press, Cambridge: 2018